

СОЦІОЦЕНТРИЗМ ЯК МЕТОДОЛОГІЯ ОНОВЛЕННЯ ДОКТРИНИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2025-13.02>

ДМИТРО БЕЗЗУБОВ

доктор юридичних наук, професор,

академік Національної академії наук вищої освіти України,

провідний науковий співробітник відділу проблем державного управління

та адміністративного права

Інституту держави і права імені В. М. Корецького

Національної академії наук України, Україна

dbezzubov@ukr.net

ORCID: 0000-0001-7183-5206

Анотація. У статті розглядається соціоцентризм як концептуальний і методологічний каркас для оновлення сучасної доктрини адміністративного права. Соціоцентризм, який трансформує традиційний людиноцентричний підхід, акцентує увагу на задоволенні колективних потреб суспільства та громад. Запропоновано чотири ключові компоненти соціоцентричної методології: примат суспільного інтересу, сервісну орієнтацію, прозорість і колективну відповідальність. Наводяться аргументи на користь інтеграції цих принципів у систему нормотворення, процедур адміністративного регулювання й практику публічного управління. Аналіз включає порівняння з класичними доктринами, виявлення прогалин чинної парадигми та рекомендації для подальшої кодифікації соціоцентричних засад у профільних законах і підзаконних актах.

Концепція соціоцентризму в адміністративному праві постає відповіддю на виклики сучасної державотворчості, у якій індивід і громада набувають рівноцінного значення в процесах публічного врядування. Наукова школа адміністративного права, започаткована на початку XX століття, наголошувала на «людиноцентричній» парадигмі, у якій основним суб'єктом правового регулювання є особа як носій прав і свобод. Соціоцентризм розширює це бачення, проголошуючи, що ефективність і легітимність публічних рішень вимірюються не лише індивідуальною користю, а передусім суспільним благом і довірою громади.

У статті обґрунтовується теоретико-методологічний фундамент соціоцентризму, що поєднує класичні ідеї публічного блага (від утопій Платона до висновків Дж. Ст. Мілля) із сучасними доктринами New Public Service й New Public Governance. Показано, як імперативні та диспозитивні методи адміністративного права можуть бути інтегровані в єдину управлінсько-сервісну модель, яка гарантує громадянам не тільки дотримання формальних процедур, а й реалізацію загальносуспільних інтересів.

Особлива увага приділяється чотирьом «ядрам» соціоцентричної методології: примату суспільного інтересу, адміністрації як виробникові публічних цінностей (public value), прозорості як інструментові солідарності, а також колективній відповідальності органів влади за наслідки своїх рішень. На основі аналізу європейських практик (Естонія, Німеччина, Франція) виокремлено ключові прогалини чинної доктрини, які проявляються в надмірній дискреції органів виконавчої влади, процедурній невизначеності, нормативній фрагментації й технічних бар'єрах цифровізації.

Пропонуються практичні механізми втілення соціоцентризму в правотворчість: кодифікація адміністративних процедур із чітким регламентом SLA-стандартів, створення міжвідомчої цифрової платформи «SocioGov» для моніторингу суспільних потреб, а також розвиток міждисциплінарних освітніх ініціатив задля формування нової генерації публічних менеджерів.

Запровадження методології соціоцентризму сприятиме консолідації суспільства, підвищенню якості й легітимності публічного управління, а також зміцненню довіри громадян до державних інститутів. У підсумку соціоцентризм як методологічна основа оновлення доктрини адміністративного права відкриває простір для подальших досліджень у сфері публічного управління та створює передумови для справжньої демократії сервісу.

Ключові слова: адміністративне право; соціоцентризм; доктрина адміністративного права; методи адміністративного права; публічне управління; суспільний інтерес; сервісна модель; прозорість; колективна відповідальність.

SOCIOCENTRISM AS A METHODOLOGY FOR RENEWING THE DOCTRINE OF ADMINISTRATIVE LAW

UDC 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/ehrlrichsjournal-2025-13.02>

DMYTRO BEZZUBOV

***Doctor of Law, Professor, Academician of the National Academy of Sciences
of Higher Education of Ukraine, Leading Researcher of the Department
of Public Administration and Administrative Law Problems***

**V. M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine,
Ukraine**

dbezzubov@ukr.net

ORCID: 0000-0001-7183-5206

Abstract. The article considers sociocentrism as a conceptual and methodological framework for updating the modern doctrine of administrative law. Sociocentrism, which transforms the traditional human-centric approach, focuses on meeting the collective needs of society and communities. Four key components of the sociocentric methodology are proposed: the primacy of the public interest, service orientation, transparency and collective responsibility. Arguments are made in favor of integrating these principles into the system of rulemaking, administrative regulation procedures and public administration practice. The analysis includes a comparison with classical doctrines, identification of gaps in the existing paradigm and recommendations for further codification of sociocentric principles in profile laws and by-laws.

The concept of sociocentrism in administrative law appears as a response to the challenges of modern state-building, in which the individual and the community acquire equal importance in public governance processes. The scientific school of administrative law, founded at the beginning of the 20th century, emphasized the “human-centric” paradigm, in which the main subject of legal regulation is the individual as the bearer of rights and freedoms. Sociocentrism expands this vision, proclaiming that the effectiveness and legitimacy of public decisions are measured not only by individual benefit, but primarily by the public good and the trust of the community.

The article substantiates the theoretical and methodological foundation of sociocentrism, which combines classical ideas of the public good (from Plato's utopias to the conclusions of J. W. Mill) with modern doctrines of the New Public Service and New Public Governance. It is shown how imperative and dispositive methods of administrative law can be integrated into a single management and service model that guarantees citizens not only compliance with formal procedures, but also the realization of general public interests.

Special attention is paid to the four “cores” of the sociocentric methodology: the primacy of the public interest, the administration as a producer of public value, transparency as an instrument of solidarity, and the collective responsibility of authorities for the consequences of their decisions. Based on the analysis of European practices (Estonia, Germany, France), key gaps in the existing doctrine are identified, which are manifested in excessive discretion of executive authorities, procedural uncertainty, regulatory fragmentation, and technical barriers to digitalization.

The article proposes practical mechanisms for implementing sociocentrism in lawmaking: codification of administrative procedures with a clear regulation of SLA standards, creation of an interdepartmental digital platform “SocioGov” for monitoring public needs, and development of interdisciplinary educational initiatives to form a new generation of public managers.

The introduction of the sociocentrism methodology will contribute to the consolidation of society, improving the quality and legitimacy of public administration, as well as strengthening citizens' trust in state institutions. As a result, sociocentrism as a methodological basis for updating the doctrine of administrative law opens up space for further research in the field of public administration and creates the prerequisites for a true service democracy.

Key words: administrative law; sociocentrism; doctrine of administrative law; methods of administrative law; public administration; public interest; service model; transparency; collective responsibility.

Сучасний етап державотворення в Україні характеризується невідкладною потребою переосмислити завдання й функції публічної адміністрації з огляду на нові виклики – соціалізацію управлінських процесів, цифрову трансформацію, реформи, спрямовані на євроінтеграцію. У цих умовах доктринальна модель адміністративного права, сформована в радянській і пострадянській традиції, виявляє

низку системних обмежень. Вона надто зосереджена на імперативному, владному впливі, недооцінюючи вагу колективних інтересів і публічного блага як центральної цінності публічного управління. Саме виявлення й подолання цих «трісок» старої доктрини стає ключем до побудови адміністрації, здатної забезпечити легітимність рішень, довіру громадян і соціальну згуртованість.

Наукова школа адміністративного права під керівництвом академіка В. Б. Авер'янова наприкінці 1990-х років відзначила необхідність відходу від суто управлінських пріоритетів на користь людиноцентричних підходів, де носієм центру регулювання визнається суб'єкт правовідносин. Проте об'єктом залишається переважно індивід. Запроваджуючи ідею соціоцентризму, ми порушуємо питання: чи не настав час перенести центр ваги до тих суспільних груп і спільнот, чий інтереси виявляються консолідованими через механізми публічного управління?

У цьому разі соціоцентризм постає як методологічний маяк: він вимагає, щоб кожне управлінське рішення спочатку оцінювалося з огляду на його внесок не лише в захист індивідуальних прав, а й у досягнення спільних благ – безпеки, соціальної справедливості, сталого розвитку. При цьому адміністрація функціонує не як машина владних наказів, а як постачальник суспільних сервісів, орієнтованих на широке коло бенефіціарів.

Аналіз досліджень цього напрямку сфери забезпечення національної безпеки дає змогу сформулювати декілька основних векторів досліджень: проблеми сфери національної безпеки в адміністративному праві розглядаються через праці В. Б. Авер'янова [1], О. Ф. Андрійко [2], І. П. Голосніченко [3], В. В. Цветкова [4], О. М. Бандурки й інших відомих учених; проблеми функціональної сфери адміністративного права відображено в працях Т. О. Коломєць, В. О. Заросило, В. А. Ліпкана, О. В. Скрипнюка, О. В. Копана й інших.

Метою дослідження є розроблення концептуальних підвалин соціоцентризму як методології оновлення доктрини адміністративного права в Україні. Завдання полягають у теоретичному окресленні соціоцентричних засад, зіставленні їх із традиційними доктринальними моделями, ідентифікації прогалин чинного законодавства й розробленні практичних рекомендацій щодо імплементації соціоцентричних принципів у норми та процедури.

За основу методів дослідження взято аксіологічний метод, компаративно-правові методи й принципи *good governance*, а також діалектичний аналіз, що дає змогу простежити перехід від владно-імперативної моделі до сервісно-партнерської взаємодії між адміністрацією та громадянським суспільством. Запропоновані підходи мають не лише теоретичну вагу, а й практичну цінність для законодавців і виконавчої влади, оскільки відповідають сучасним викликам: відростанню ролі регіональних громад, необхідності цифрових рішень і підвищенню прозорості.

Розглянуті в статті соціоцентризм і супутні йому принципи балансування індивідуальних і колективних інтересів, сервісної орієнтації та колективної відповідальності формують методологічну платформу, на якій може базуватися нова доктринальна архітектура адміністративного права України – ефективного й соціально спрямованого адміністративного регулювання су спільних відносин.

У межах української наукової традиції адміністративного права ідея «людиноцентризму» пройшла через кілька етапів інституційного осмислення й практичної імплементації. Першим кроком на цьому шляху стало звернення академіка В. Б. Авер'янова до конституційної формули – «утвердження й забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [1, с. 78].

У його працях ці слова перетворюються на принцип, за яким система публічного управління має бути зорієнтована на захист прав індивіда. Водночас В. Б. Авер'янов застерігає: якщо цей принцип залишити в суто формальному, декларативному вигляді, адміністрація ризикує обмежитися консервацією статус-кво й застосовувати «людиноцентризм» лише як прикриття владних рішень. Щоб уникнути такої парадоксальної колізії, ми пропонуємо переосмислити носія центральної уваги: замість «особи» як атомарної одиниці права взяти до фокусу «суспільство», тобто перейти до моделі, де захист індивідуального права невідривний від формування спільного блага.

Якщо В. Б. Авер'янов здійснив «антропологічний» поворот у класичній адміністративно-правовій доктрині, то відштовхування від його праць дає змогу звернутися до глибиннішого інтелектуального коріння соціоцентризму. Уже Джеремі Бентам у «Критиці прав людини» на межі XVIII–XIX століть формулював ідею «найбільшого блага для найбільшого числа», закладаючи тим самим нормативну основу для колективного виміру політичного й управлінського рішення. Дж. Бентамів «утилітаризм»

пропонував не просто моральну, а й юридичну мету владі – керуватися не її надмірною жорсткістю в захисті «природних» прав, а виваженим балансом між інтересами громадян [2, с. 23].

Джон Стюарт Мілль, розвиваючи утилітарну традицію, акцентував увагу на соціальній відповідальності держави за формування середовища, у якому кожен індивід може реалізувати свій потенціал [3].

У контексті адміністративного права його ідеї продовжено в теоріях «соціального права», яке вже не обмежується «негативним» захистом від втручання, а переходить до «позитивного» забезпечення умов для самореалізації. Тобто держава стає не лише гарантом внутрішньої недоторканності, а й активним агентом, який створює публічні блага – від інфраструктури до соціальних послуг.

У XX столітті концепція публічного блага поступово входить до академічного дискурсу й переростає в доктрини New Public Service й New Public Governance. У їхній основі лежить саме соціоцентричний підхід: головний ресурс публічного управління – довіра та залученість громадян, а «успішний уряд» – той, який діє не з позиції зверхності, а як партнер у спільному виробництві суспільних послуг. Ці зміни добре резонують із поглядами В. Б. Авер'янова на потребу поєднання імперативного й диспозитивного методів у сучасному адміністративному праві. При цьому утилітарна спадщина Дж. Бенґама й Дж. Мілля зазнає глибинної філософської редукції: тепер не лише кількісна максимізація державних послуг, а і якісний поступ до спільних благ стає орієнтиром для публічного управління.

Таким чином, теоретичні витоки соціоцентризму тягнуться від класичних утилітаристів, які показали, що держава відповідає перед суспільством за досягнення «загального блага», і доходять до сучасних доктрин, у яких публічна влада усвідомлює свою діяльність як сервіс, спрямований на задоволення колективних потреб. Саме ця трансформація – з «людиноцентризму» до соціоцентризму – відкриває шлях до доктринального оновлення адміністративного права України, що дає змогу поєднати повагу до індивідуальних прав і відповідальність за суспільне благо.

У сучасній адміністративно-правовій доктрині соціоцентризм уживає роль концепту, здатного поєднати два на перший погляд протилежні підходи – сервіси, зорієнтовані на громадянина (New Public Service), і загальнодержавні стратегії мережевого врядування (New Public Governance). Перший із них наголошує на тому, що ефективне управління неможливе без безпосередньої участі користувача у виробництві публічних благ. Адміністративне право тут розглядається як інструмент створення «успішних клієнтських послуг держави» – від отримання довідки про реєстрацію бізнесу до оскарження рішення органу виконавчої влади. Соціоцентризм узгоджує це із широким суспільним виміром: якщо нова публічна служба орієнтована на індивіда, соціоцентризм нагадує, що кожен індивід водночас є частиною спільноти й що кінцева цінність державного сервісу – це не лише задоволений користувач, а й стійка довіра до інституцій, яка живиться відчуттям загальної відповідальності.

Другий підхід, New Public Governance, пропонує моделі мережевого врядування, де держава, бізнес і суспільні організації спільно виробляють публічні політики й сервіси. Відмінність соціоцентризму полягає в тому, що він ставить не просто партнерство, а солідарність у центрі взаємодії: законодавча й виконавча влада мають не стільки «запрошувати» представників громадянського суспільства до консультацій, скільки ділити з ними відповідальність за результат, включаючи довгострокове планування й витримування компромісів між інтересами різних груп.

Розглядаючи співвідношення імперативного й диспозитивного методів у світлі суспільного блага, соціоцентризм пропонує нову інтерпретацію: імператив не як унілатеральне веління влади, а як умовлене зобов'язання зберегти спільні цінності, а диспозитив – не лише «свобода вибору» суб'єкта, а й інструмент колективного самоврядування. Наприклад, у процедурі видачі ліцензії диспозитивний підхід дає підприємцям змогу обирати формат запиту, канал подання документів чи графік перевірок, проте імперативні межі – вимоги до екологічної безпеки, громадської участі чи стандартів прозорості – продовжують захищати загальний інтерес. Така «подвійна рамка» гарантує, що індивідуальний простір дій не зруйнує інституційну цілісність.

Європейський досвід додає конкретики соціоцентричним інтерпретаціям наукових доробок в адміністративному праві. В Естонії, де уряд реалізував бачення «престижної нації цифрових громадян», кожен адміністративний сервіс обернено інтегровано з механізмами зворотного зв'язку, демократичних онлайн-форумів та алгоритмів оцінювання суспільного впливу. Тут імператив щодо цифрової інклюзії накладається на диспозитивні свободи електронного самовираження. Німеччина ж, традиційно

схильна до детального регулювання, виробила моделі «регуляторних скринінгів», де під час розроблення будь-якого нормативного акта влада зобов'язана публічно обговорити економічні й соціальні наслідки, а потім разом із представниками громадськості опублікувати «регуляторну панораму» – підсумковий звіт. Франція, зі свого боку, у межах «Гран-Шампіон» цифрової трансформації створила програми «громадянських хакатонів», коли черговий урядовий портал мають не лише розробити, а й «промоніторити» самі користувачі.

Усі ці приклади вказують, що соціоцентризм на практиці виявляється здатним об'єднати імперативні норми захисту спільного інтересу та диспозитивні свободи індивіда в єдиній системі взаємодії. Таким чином, він не лише доповнює New Public Service й New Public Governance, а й піднімає їхню доктрину на нову якість: від адаптивних інструментів до справжньої системи публічного солідарного врядування, де кожний державний акт містить дозвільну силу та закладає фундамент для колективного блага.

Методологічні контури соціоцентризму в адміністративному праві формуються довкола чотирьох ядрових підвалин, кожна з яких переосмислює традиційні правові категорії, надаючи їм суспільної глибини й колективного сенсу. Першим і найбільш фундаментальним ядром є примат суспільного інтересу. Класична доктрина адміністративного права, насамперед представлена в працях В. Б. Авер'янова, виводить людину в центр регулювання як носія невідчужуваних прав. Соціоцентризм розширює цю парадигму, відводячи ключове місце громаді, колективу, суспільству. Рішення, які ухвалює адміністративний орган, мають оцінюватися не лише за критерієм захисту індивідуальних свобод, а й за здатністю врахувати широкий спектр суспільних потреб – від екологічної безпеки до культурно-освітніх пріоритетів. Баланс між приватними правами та публічним обов'язком у цьому розумінні перетворюється на динамічну рівновагу, за якої ніщо не може розглядатися в ізоляції від загальнодержавних і місцевих інтересів.

Друге ядро – сервісна орієнтація адміністрації як механізму виробництва «public value». Методологічний поворот, який, починаючи з New Public Service та New Public Governance, закликає не лише прив'язувати державні послуги до потреб громадян, а й створювати справжні стандарти якості й рівні очікування, у соціоцентризмі набуває особливого сенсу. Адміністративний акт у цій системі постає не як простий документ органу виконавчої влади, а як елемент єдиної ланки виробничої системи публічних благ. Нормативні акти, служби й процедури проектується за бізнес-алгоритмом: необхідно визначити клієнта (громадянина чи організацію), очікуваний результат і метрики успіху (Service Level Agreements), а потім забезпечити вимірюваність і підзвітність. У цьому ключі соціоцентризм пропонує замінити архаїчні індикатори «дотримано термінів» і «оформлено акти» на більш глибокі показники: «підвищено рівень громадської довіри», «зменшено соціальні витрати на конфлікт», «покращено довгострокові результати розвитку».

Третє ядро – прозорість як інструмент солідарності й публічного контролю. У добу цифрової адміністрації та швидкого розповсюдження інформації адміністративне право не може залишатися «за зачиненими дверима». Соціоцентрична методологія впроваджує інформаційну відкритість не як корисну функцію, а як обов'язкову цінність. Відкриваючи алгоритми ухвалення рішень, оприлюднюючи внутрішні стандарти й плани перевірок, держава створює умови для самоконтролю громади. Подібний підхід у сучасному праві називають «соціальним аудитом»: суспільство набуває реального механізму зворотного зв'язку, здатного коригувати процес усередині раніше, ніж офіційні процедури оскарження вступають у дію. За методологією соціоцентризму, прозорість – це не просто опція, а обов'язок, який забезпечує легітимність влади.

Четверте ядро – колективна відповідальність за соціальні наслідки управлінських рішень. Соціоцентризм вимагає розглядати кожний адміністративний акт через призму його загального впливу: скорочення бюджету на соціальні послуги, відкриття нових індустріальних зон, зміни в системі оподаткування – усе це несе як позитивні, так і потенційно руйнівні ефекти. Методологічне нововведення полягає в тому, що оцінка результатів стає колективною: дослідницькі платформи при владі, громадські наукові ради та незалежні моніторингові групи отримують спільну відповідальність за оцінку реальних наслідків. Такий «соціальний імунітет» державних інститутів не лише знижує ризик помилок, а й формує культуру публічного правління, де влада та суспільство – не конкуруючі суб'єкти, а співтворці спільного блага.

Загалом чотири ядра соціоцентричної методології – примат суспільного інтересу, сервісна орієнтація, прозорість і колективна відповідальність – створюють цілісну систему, здатну як адекватно реагувати на сучасні виклики, так і закладати підґрунтя для стійкого розвитку демократичної публічної адміністрації. Такий підхід виходить за межі суто процедурного регулювання, переводячи адміністративне право в площину справжньої суспільної взаємодії, де кожен нормативний акт є кроком на шляху до спільного добробуту.

Прогалини сучасної адміністративно-правової доктрини виявляються найяскравіше в невідповідності між декларованими принципами ефективності й реальними процедурами, які надмірно орієнтовані на формальне дотримання норм. Надмірна дискреція, закладена в низці законодавчих і підзаконних актів, породжує ситуації, коли одні й ті самі правові норми застосовують по-різному залежно від настрою чи політичної кон'юнктури. Як зауважував І. П. Голосніченко, «дискреція без чітких процедурних обмежень перетворюється на інструмент свавілля» [4, с. 98]. Справді, без гарантованих строків розгляду звернень і чіткої мотивації рішень громадяни зіштовхуються з невизначеністю й тривалими бюрократичними затримками, що підриває довіру до публічної влади.

У цьому контексті процедурна невизначеність – це не просто недолік правової техніки, а прямий ризик для легітимності всього адміністративного процесу. Фрагментація норм призводить до того, що дозвільні процедури регулюються одночасно в законах «Про адміністративні послуги», «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», численних урядових постановах і відомчих інструкціях. Наслідком є дублювання перевірок, коли один і той самий документ проходить декілька інстанцій, що накладає величезні витрати на бізнес і стримує інвестиційну активність. У цьому розриві між нормою та практикою В. В. Цветков слушно підкреслював: «... адміністративне право втрачає зміст, коли норми суперечать одна одній і, замість регулювання, породжують хаос» [5, с. 45].

Ще однією суттєвою прогалиною є технічні бар'єри цифровізації. У сучасних умовах побудови держави, коли світ відходить від паперового документообігу, українське адміністрування натрапляє на два взаємопов'язані виклики: застарілу IT-інфраструктуру та кадрову неспроможність адаптуватися до нових рішень. Проект «Дія» демонструє потенціал цифрових сервісів, але більшість регуляторних процесів досі існують у тестовому режимі. Нестача єдиних електронних реєстрів, відсутність інтегрованих платформ моніторингу й низький рівень кібербезпеки створюють ризик витоку конфіденційних даних і підробок. Н. О. Андрійко попереджає, що «цифрова трансформація без належного регламенту й стандартизації процедур здатна лише поглибити розрив між адміністрацією та громадянином» [3].

Супротив сервісним підходам виявляється й у культурі «адміністративного примусу», коли чиновник ідентифікує власну роль не з боку надання послуг, а з боку встановлення обмежень. Соціоцентрична доктрина пропонує формувати ментальну модель «адміністратора як сервісного менеджера», однак для цього потрібна цілеспрямована зміна юридичної освіти й професійних стандартів. Без системної підготовки кадрів кожна спроба оптимізувати процедури лишатиметься декларацією.

Таким чином, сумарний ефект прогалин доктрини – надмірної дискреції, процедурної невизначеності, нормативної фрагментації та технічних бар'єрів – створює утруднення для реалізації сучасних управлінсько-сервісних і ризикоорієнтованих моделей. Подолання цих викликів вимагає єдиної кодифікації адміністративних процедур, чіткого регламенту цифровізації та формування нової професійної культури, що поставить людину й суспільство в центр публічного управління.

Інтеграція соціоцентричної ідеології в інституційні механізми публічного управління потребує конкретних кроків на законодавчому й організаційному рівнях. Насамперед вона вимагає цілісного реформування адміністративного судочинства, що нині містять переважно процедурні норми, сформовані в парадигмі класичного управління. Соціоцентричний підхід змінює акценти: кожна процесуальна дія покликана враховувати не лише інтереси суб'єкта звернення, а й потенційний вплив на громаду та публічний простір. Перегляд норм про строки розгляду, форму прийняття рішень, можливості медіації й альтернативного вирішення спорів має відбуватися крізь призму балансу між індивідуальним правом на захист і колективним правом на стабільність суспільних функцій. У цьому контексті адміністративний суд стає не лише арбітром, а й простором соціальної комунікації, де забезпечуються зворотний зв'язок із громадами та інформування суспільства про результати розгляду справ як елемент прозорості й підзвітності.

Другою компетенційною новацією має стати запровадження єдиного «адміністративно-сервісного» стандарту для всіх органів виконавчої влади. Цей документ повинен об'єднати вимоги до якості обслуговування, орієнтованого на public value, і містити критерії оцінювання ефективності та справедливості прийнятих рішень. За взірцем SLA-угод між державою й громадянином, органи надання адміністративних послуг отримають чіткі зобов'язання щодо строків відповіді, форми інформаційного забезпечення, можливості використання електронних каналів зв'язку й отримання зворотного зв'язку. У такому стандарті критеріями успіху мають стати не лише швидкість виконання запиту, а й рівень задоволеності користувачів, кількість інноваційних пропозицій від громад і показники впливу прийнятих рішень на соціальну згуртованість.

Нарешті, розбудова міжгалузевої цифрової платформи «SocioGov» є практичним логічним продовженням кодифікації та сервісної стандартизації. Цей портал має інтегрувати дані всіх структур – від місцевих адміністрацій до центральних відомств – у режимі реального часу, даючи змогу відслідковувати суспільні запити, ризики й індикатори добробуту громад. За допомогою аналітичних модулів і штучного інтелекту «SocioGov» генеруватиме прогнози щодо найбільш нагальних потреб і потенційних конфліктів, а також формуватиме рекомендації для локальної та центральної влади. Залучення громадян до спільної аналітики через відкриті дані й сервіси адміністрування сприятиме підвищенню довіри та солідарності, а можливість перевірки результатів електронного голосування за пріоритетні проекти створить додатковий рівень публічного контролю.

Таким чином, практична реалізація соціоцентризму в адміністративному праві потребує комплексного підходу: перегляду норм ключових нормативних актів, стандартизації сервісних процедур і налаштування цифрової екосистеми взаємодії між владою та суспільством. Такі заходи закладають підвалини нового типу публічного управління, у якому людина перебуває не лише в центрі, а разом зі своїми громадами є активним суб'єктом формування суспільного блага.

Соціоцентрична методологія оновлення доктрини адміністративного права відкриває принципово новий горизонт розуміння публічної влади як механізму, покликаного слугувати суспільному благу та консолідувати громадян навколо спільних цінностей. З огляду на викладені позиції, першочергово варто наголосити на тому, що соціоцентризм є не лише абстрактним концептом, а й практичним інструментом підвищення ефективності управління й підзвітності влади. У центрі такого підходу перебуває не індивід сам по собі, а взаємозв'язок особистості й громади: рішення приймаються з огляду на їх можливий суспільний резонанс, а не лише з погляду формальної законності або вузько приватних інтересів. Саме така «гуманізована системність» здатна посилити довіру до держави та запобігти поляризації, що дедалі більше загрожувало нашому суспільству в умовах геополітичної турбулентності й внутрішніх трансформацій.

Важливим підсумком є усвідомлення того, що соціоцентризм дає змогу переорієнтувати адміністративно-правові процедури від переважного імперативу до збалансованого синтезу імперативних і диспозитивних методів. Це дає можливість формувати рішення, які не тільки обов'язкові для виконання, а й ураховують контекст публічного добра, створюючи додаткові можливості для конструктивного діалогу між владою й громадянами. У цьому сенсі концепція є не стільки теоретичною, скільки глибоко практичною, оскільки вона спонукає законодавців та адміністраторів переглянути процедури так, аби вони ставали простором соціальної комунікації й співтворення політики.

Соціоцентризм також відкриває нові перспективи для міждисциплінарних досліджень. Ідеться не лише про юридичні аспекти, а й про інтеграцію знань із політології, соціології, економіки, інформаційних технологій і психології. У межах таких проєктів можна досліджувати, наприклад, ефективність використання цифрових платформ для моніторингу суспільних потреб, механізми оцінювання public value в реальному часі, роль соціальних мереж у мобілізації громадян до спільних ініціатив. Емпіричні кейси від органів місцевого самоврядування, які вже впровадили елементи соціоцентризму – від публічних консультацій до розподілу бюджетних коштів за допомогою «громадського голосування», – можуть стати цінними зразками для масштабування успішних практик.

Рекомендації із практичної імплементації соціоцентричної доктрини включають кілька ключових кроків. По-перше, необхідно синхронізувати нормативну базу, доповнивши чинні кодекси чіткими положеннями про суспільно орієнтований підхід: формулювання пріоритетів, процедури публічного обговорення, відкриті критерії оцінювання ефективності управління. По-друге, варто сформувати

міжвідомчі робочі групи, до складу яких увійдуть представники центральних органів влади, територіальних громад, академічної спільноти й ІТ-експерти. Їхнє завдання – розробити «дорожню карту» цифрової трансформації, що враховуватиме соціоцентричні принципи в дизайні платформ, реєстрів і процедуральних алгоритмів. По-третє, необхідно запустити освітні ініціативи на базі вищих навчальних закладів і навчальних центрів держслужби, які б готували кадри нового типу – «публічних адміністраторів» із навичками фасилітації, аналітики даних і практиками участі громади.

У підсумку варто констатувати, що соціоцентрична методологія не лише оновлює доктрину адміністративного права, а й створює підґрунтя для стійкої демократизації публічного управління. Саме через упровадження механізмів підзвітності перед суспільством, прозорості процедур і солідарного впливу громадян на прийняття рішень держава зможе значно покращити якість своїх послуг та ефективність виконання своїх функцій. У перспективі це наблизить нас до моделі «держави-сервісу», котра не панує над людьми, а разом із ними відповідає за розбудову спільного благополуччя.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). Київ : Юридична думка, 2004. Т. 1 : Загальна частина. 584 с.
2. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Ін-Юре, 2002. С. 668.
3. Андрійко О. Ф., Нагребельний В. П. Адміністративно-правова доктрина і сучасне адміністративне законодавство. *Альманах права*. 2020. Вип. 11. С. 22–27. С. 457. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ap_2020_11_6.
4. Голосніченко І. П. Проблеми захисту громадянина в адміністративному процесі : наукова доповідь. Київ : КНУ, 2002. 56 с.
5. Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи / кол. авт. ; наук. кер. В. В. Цветков. Київ : Оріяни, 1998. 364 с.

REFERENCES

1. Administratyvne pravo Ukrainy. Akademichnyi kurs : pidruchnyk (2004). T. 1. Zahalna chastyna. S. 82. u 2 t. / red. kolehiia: V. B. Averianov (holova). Kyiv : Yurydychna dumka, s. 584.
2. Vykonavcha vlada i administratyvne pravo (2002)/ za zah. red. V. B. Averianova. Kyiv : In-Yure, s. 668.
3. Andriiko, O. F., Nahrebelnyi, V. P. (2020). Administratyvno-pravova doktryna i suchasne administratyvne zakonodavstvo. *Almanakh prava*. Vyp. 11. S. 22–27, s. 457. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ap_2020_11_6.
4. Holosnichenko, I. P. (2002). Problemy zakhystu hromadianyna v administrativnomu protsesi: naukova dopovid. K.: KNU, 56 s.
5. Reformuvannia derzhavnoho upravlinnia v Ukraini: problemy i perspektyvy (1998) / kol. avt.; nauk. ker. V. V. Tsvietkov. Kyiv : Oriiany, 364 s.

Дата надходження статті: 15.06.2025

Дата прийняття статті: 15.07.2025

Опубліковано: 22.09.2025